

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

SZERKESZTŐSÉG,

hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Nagy-Várad-utca 2127.

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven.

Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

KIADÓ HIVATAL.

hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő: Fűvészkert-utca 1080.

Tartalom. Vadhajtasok az ev. ref. egyház élőfáján. D—y —s.
— Tárcza. Az ókatholicizmus Németországban. Illyés Endre.
— Adalékok stb. Tóth S. — Levél a szerkesztőhöz. Dr. Öreg János. — A máramaros-ugocsai ev. ref. egyházmegye nyári közgyűlése. Papp József. — A debreczeni ev. ref. egyházmegye közgyűlése. y. — Beregmezei missiói működés. Beregi. — Külföld.
— Irodalom. — Különfélék. — Hirdetés.

Vadhajtasok az ev. reform. egyház élőfáján.

II.

Sajátságos jelenség az is, hogy az ember valódi hivatását könnyen elfeledi és felcseréli egy másikért. Csak kissé kell körültekinteni s úgy tűnik fel, mint korunk betegsége, az önhivatással meg nem elégedés, a mellett másra törés, vagy azért a hivatásnak elhanyagolása.

Ugyan nézzük csak meg a hivatalába belépő lelkészt! Hányadik az, ki évei számával növekedésben mutathatná fel hivatala iránti szerelmének növekedését. Nem sokkal inkább a legtöbb úgy érzi magát, mint ki czélt ért s így tovább futnia nincs miért?! Nem állítom, hogy én a czélt még elértem volna, — hányadik, a ki az apostol e mély értelmű és különösen az Ur szent ügyének munkásává hívott, lelkipásztorra egészben illő szavait hangoztatná s utána tenné: hanem igyekszem, ha elérhetném?! Nem a hivatal teendőiben tökéletesedés, odaadó buzgalom, hanem a testi kényelemre s anyagi javakra törés, évei számával növekedő buzgalomnak tárgyai. Alig hogy megkezdé hivatalát, úgy nézi azt, mint jövedelmi forrást, melyet nem folytonos buzgó működéssel kell folyvást kiérdemelnie, hanem a melyet már tanulói hosszas küzdelmével s talán számossá lett káplán-éveivel kiérdemelt, s teendőit lassacskán a templomi szolgálat úgy a hogy elvégzésére szállítja le. Éltének ezután más iránya lesz, futni az anyagiak után, mintha talán őt nem is illetnék az éber pásztor ajkaira adott eme figyelmeztető sza-

vak: ne szabjátok magatokat e világhoz! S ha már koránál fogva feltűnés nélkül teheti, káplánt vesz maga mellé, kivel megértesse, hogy a káplánság arra való, hogy húzza egészben az Ur nehéz, de gyönyörűséges igáját főnöke helyett, ki elégnék tartja húzni a jövedelmet. Így történik aztán, hogy sok gyülekezetben, bár a lelkész még munkabíró, csak káplánt lát és hall a gyülekezet, mert a rendes lelkész jogot formál arra, hogy válogassa hivatala teendőit s a könyebbeket is ritkán végezze, mintha bizony volna a lelkészi hivatalnak olyan teendője, mely a másik mellett kicsinyelhető lenne. Így elszokván hivatala teendőitől, elveszti kebléből az iránt való szerelmét is s becsepegteti közönyös magaviseletével a mellette szolgáló káplánba a hivatal iránti közönyösséget s hallgatóiba annak kicsinylését, semmibe vevését. S hány lelkész van, ki könnyen megszámitná egész éven át templomban létét! Vajjon van-e joga az ilyennek panaszolkodni a miatt, ha csak gyéren gyakorolja a gyülekezet a nyilvános istentiszteletet, midőn pásztorát nem az Ur háza iránti buzgó szerelem, hanem a kényelem és anyagiak után kapkodás emészti meg?

S nem egy példa mutatja, hogy a tulajdonképeni hivatását így elhanyagolt lelkész vezérszerepet visz a politikai párttusában, a megyegyűléseken, vagy bejut az országházba is s míg kettő láttatik lenni, egyik sem; az országházban lelkésznek, az egyházban képviselőnek érezi magát, a két állás teendőit keresztezi, összezavarja s építés helyett ront, plántálás helyett pusztít.

De vessünk egy futó pillantást az egyházunkkal oly szoros, benső viszonyban álló, mert általa nagy áldozatok árán fentartott iskolákra. Nép-, közép- vagy felsőbb iskolák legyenek ezek, az egyházra nézve nem lehet más céljuk, mint az iskolák rendeltetése szerint különböző pályára lépőkben az egyház érdekei iránti szerelem meggyökereztetése s kinek ne tünnek fel, hogy ez iskolákban

csak mostohagyermek az egyház érdeke, az állam által tulhajtott másnemű s sokszor kicsinyes követelések mellett. Előbb akarunk a világi tudományokban jártas embert képezni, mint vallásos kedélyű, egyházát szerető, hitelveihhez szigorúan ragaszkodó, áldozatkész keresztyént nevelni az egyház szolgálatában, az egyház intézetében, az egyház nagy áldozatának árán. Bizony sajnós, — tisztelet a kivételeknek! — hogy az ev. ref. iskolákban mindinkább kezd a tanítás lépni egyedül, az eddig egymás mellett oly szépen megfért tanítással karöltve járó nevelés helyett. A növendék mindinkább egy oly gyermekanyag lesz, mely értelme által formálandó; de lelke, szíve, jelleme a nevelői hatás alól kihagyatik. S mert a példa vonz, az egyháziasság — melyre példát tanítóinál nem, vagy csak elvétve lát — lassanként kialszik kebeléből, ha ugyan a szülék hatása abban ilyet felköltött. Ideje, hogy az egyház vegye észre magát s vessen gátat az elé, hogy iskoláinak tanítói oly szabadjára üzzék egyháziatlanságokat. Ha a mi iskolánk csak annyit ér el, mint az állami; ha az egyházat sajátos törekvéseiben nem gyámolítja: ugy nem érdemes érte áldozatot hozni, mert ezen eredmény megszerezhető csekélyebb áldozattal is s az így megtakarított fillérek bővebb kamatokat hozhatnának az egyház érdekében más uton. Nem látnék távolról sem jogsértést abban, ha a felekezeti tanítók felekezeti érdek szerint mérlegeltetnének, megkivántatván tőlök mindaz, fáradság, buzgalom, jellem és példa, a mivel az őket fentartó egyház érdekei előmozdítatnának; mert hiszen miért ök felekezeti tanítók, ha nem a felekezet érdekének munkásai?!

Arra, hogy az egyház elérje a maga célját, nem elég csak az egyház némely tagjainak teljesíteni kötelességeket; az egyház iránti kötelesség mindnyájunkra nehezül, mihelyt Krisztus nevét felvettük, elfogadtuk. Ő tartozik nyereségünk lenni mindenkor s őt kell tudnunk egyedül; a főknek a hűségben, a tanítóknak az igazságban, szeretetben, az alacsonyabb helyzetben levőknek s a tanítványoknak az engedelmségben. Ne feledjük, hogy az Ur, a mi Urunk, legbensőbb hévvel szeretett tanítványait is megdorgálta, ha azok kötelességokről megfélekedtek. Tegyük ezt mi is s egymás figyelmeztetésével s ha kell azok, kik erre hivattak, erősebb eszközzel is nyesegezzük az ev. reform. egyház előfájának vadhajtságait.

D—y —s.

T á r c z a.

Az ókatholicizmus Németországban.

(Folytatás.)

Később pedig megjelent a fuldai püspöki gyűlésen s nagy készséggel aláírta a pásztori levelet. Mindent elkövetett hogy újabbán támadt meggyőződését egyházára erőszakolja;

a mi egyáltalában nem ment könnyen, mert például a müncheni docensek 1870. július végén a következő nyilatkozatot tettek közre: „megfontolásában a nyilvánvaló tényeknek, hogy az 1869–70-ik évben tartott, ugynevezett vatikáni zsinatra egybehívott püspökök előtt a jövő tanácskozás főtárgyát eltitkolták s az által a felette szükséges előkészületet lehetetlenné tették; továbbá — eltekintve a gyűlés nem csekély megfontolásnak alávetett összejöveteltől — a ráerőszakolt ügyrend által, a valódi és teljesen szabad tárgyalás az üléseken akadályozva volt; továbbá, sok tagja a gyűlésnek a római propagandától feltétlen függésben állott és ezenfelül, ugy a pápa, mint annak hivatalnokai részéről Rómában a püspökökre érzékeny erkölcsi nyomás gyakoroltatott; s hogy végzetre — a mi a mi főpanaszunkat képezi — épen a legfontosabb határozatok nem egy — dogma meghatározásához szükséges abszolút erkölcsi megegyezéssel hoztattak: alulirottak lelkiismeretök által kötelezettek tartják magukat bátran kinyilvánítani: hogy ök a vatikáni gyűlést, mint egyetemest, el nem ismerik és határozatának érvényt nem tulajdonítanak; különösen pedig, hogy a pápa személyes csalhatatlanságáról való tételt, mint a sz. íráson nem alapuló és a tradíciónak és egyháztörténelemnek nyilván ellenmondó új tant elvetik.“ E nyilatkozatot 43-an irták alá.

Az érsek október 20-ikán felszólította a theologiai fakultás tanárait, hogy nyilatkozzanak s ő maga jellemzőleg mondá: „Én a tanácskozások alatt, az én érett megfontolással nyert meggyőződésemet teljes határozottsággal nyilvánítottam: nekem azonban sohasem volt azon gondolatom, hogy ezen meggyőződésemet még az esetre is megtartsam, ha a határozat másként fog kiütni.“

Különösen Döllinger lett kitéve az érsek megtisztelő figyelmének, ki azonban nem hajlott, s az elibe kitűzött határidő előtti napon is eddigi véleménye mellett megmaradva irt az érseknek; sőt egyuttal alkalmat vett magának, hogy 5 pontot terjesztszen a kilátásba helyezett 2-ik püspöki gyűlés elé s iratában igen szépen mondja: „Ha bizonyítékok és tények által meggyőzetem, kötelezem magamat ezennel, nyilvánosan visszavonni mindazt, a mit én ezen dolog felől irtam; de nemcsak visszavonni, hanem egyszersmind magam magamat megczáfolni. Mi mindnyájan szédülve állunk egy örvény előtt, mely előttünk július 18-ikán feltárult. Mint keresztyén, mint theologus, mint történetbúvár és polgár, én ama tant el nem fogadhatom.“

Erre az érsek megtiltotta a tanulóknak Döllinger előadásait hallgatni: majd Friedrich tanártársával együtt hivatalából letétezt s egyszersmind az egyházból exkommunikáltatott.

Rottenburg püspöke Hefele a vezető bibornok-testületnek konsultoraihoz tartozott. Rómában sokat vártak tudományától. Azonban Hefele az ellenzékhez csatlakozott s mindenben azzal együtt cselekvék.

1870. áprilban jelent meg tőle ily című irat. „Causa Honorii Papae. Scripsit Carolus Josephus de Hefele Episcopus Rottenburgensis. Neapoli Typis Cfratrum de Angelis in via Pellegrini 4. MDCCCLXXX.“ Állításai ezekben kulminálnak:

1. „Honorius pápa a specific technikus kifejezést „*δύω ἐνέργεια*“ elvetette, a specific eretnek „*ἐν θείῳ*“ kifejezést pedig igaznak nyilvánította és ezen kettős tévedést

hinni ajánlotta. 2. A hatodik egyetemes zsinat magának tulajdonította a jogot az ex cathedra tanító pápa felett ítélni és annak ex cathedra kibocsátott hittételét elítélte, őt anathémával sujtotta, mivel eretnek tant erősített meg. 3. A 11-ik századik minden pápa esküvel tartozott megerősíteni hivatalba lépése alkalmával: a) az egyetemes zsinat legalább is eretnokség miatt ítélni a pápa felett. b) Honorius a 6-ik egyetemes zsinat által joggal átkoztatott ki, mivel ő hitcikkével egy tévtant méltányolt. S végre ezt mondja: „A római pápa csalhatatlanságáról való tan, nekem úgy látszik, sem a sz. iráson, sem az egyházi hagyományon nem alapúl: igen is, a keresztyén régi kor, ha nem tévedek, épen az ellenkező tant vallja.“

Döllingerhez ezen szellemben irt levelet, melyben keservesen panaszkodik, hogy sohasem érezte magát oly boldogtalannak, mint most s visszavágyik tanári kathedrája után, mint a zsidók a pusztából az egyiptomi husos fizek után.

1871. január 25-ikén írja Hefele Döllingernek: „Schulte legújabb iratát (A római pápa hatalma) inkább nyeltem, mint olvastam. Igen sok tanulságost tartalmaz, de nagyon kemény stílusban.“ Fájdalom, kénytelen vagyok én is Schultével mondani: „Én a katolikus egyháznak szándékoztam szolgálni és a torzképnek szolgáltam, a melyet abból a romanizmus és jezsuitizmus csinált. Valóban Rómában lett előttem világos, hogy az, a mit ott üznek és végeznek, csak inkább látszata és neve a keresztyénségnek, csak héj; a mag abból eltűnt, minden csak külsőség.“

Később azonban Hefele is megadta magát. 1871. decz. 20-ikán a porosz miniszteriumtól nyilatkozat jelent meg, mely az infallibilitas dogmájának az állami és polgári viszonyokat illetőleg semmi hatást sem tulajdonít.

A württembergi kormány határozottan kívánta Hefelétől, hogy vesse alá magát ama dogmának: a württembergi kormány tehát mintegy az oka, hogy az utolsó ellenálló püspök is elesett.

Schulte foglalkozik még a dogma elfogadásának történetével a többi püspökségekben is, továbbá Ausztriában és Magyarországon. Azonban valamint ő röviden kimeríti e tárgyat, tőlünk teljesen elég, ha azt mondjuk, hogy nevezett püspökségekben az ókatholicizmus ügye nagyon csekély pártfogásra talált.

Illyés Endre.

(Vége köv.)

Adalékok a tiszántuli ev. ref. egyházkerület történetéhez.

Deputatio superintendentialis. 1765. okt. 8. Jelen voltak: Szilágyi Sámuel superintendens, Debreczeni János, Tasnádi Székely István seniorok, Göde Ferencz közép-szolnoki egyházmegye deputatusa; több lelkész és tanár Debreczenből; Kápolnási Mihály, Dézsi István. A világiak közül: Dobozi Mihály, Patay József, Ravady András, Péchy Imre.

Isten nagy nevének segítségül hívása után:

1) A superintendens előterjeszti, hogy a berei

ügyet elintézte, lelkészül ott maradt Buday József. Földvári Titus megbánta tettét és kegyelemért esedezik. Ha az egyházmegye beleegyezik, Ér-Kereszturon lelkészül alkalmazható.

2) A bélteki templom kijavítására szükséges költség az egyházkerület pénztárából utalványoztatik.

3) A szalacsi egyház, templomának megújításáért folyamodik a királyi felséghez. Kivántatik, hogy 1681. év óta a használata mutattassék ki. Bösözörményi Vonsza János által az egyházmegye jegyzőkönyvéből az adatok kimutattnak, hogy már egyszer megkísérltetett a n.-várad kanonok Ujvári által ezen templomnak megvétele.

Az úrasztali edények és a harangokon való feljegyzékek által, collegiumi anyakönyvek és más történelmi tények által is igazoltassék, hogy ezen egyházban a mi lelkészeink működtek. Itt tüstént az egyházkerület jegyzőkönyvéből kimutatva lett, hogy 1679. évben (132. lap) Bányai Benedek lelkipásztorul oda küldetett, 1699 szept. 27-én pedig Oroszi István ordináltatott, mint szalacsi lelkész.

4) Kenderesi János somlyai nemes ifju Piskolti József gencsi gazdatisztnak leányát oly feltétel alatt vette el, — a mint ő állítja, — hogy az apa neki mindjárt ökröket, malaczokat, szekereket stb. fog átadni, de Piskolti a lakadalomkor már megtagadta azokat. Piskolti másrésztől bizonyítja, hogy ő semmit sem ígért és hogy a lakadalom után elhagyta az ő leányát. A leány is megkérdezett, a kinek szintén nem kell a vőlegény, miután úgy látszik, hogy apjának a vagyontát óhajtja inkább bírni.

Ajánlatott nekik a kiegyezés.

5) Balogh Ferencz szeghalmi lakos eljegyezte Hagymási Annát Tur-Kevéből; a nő válni kíván a gyermekségétől fogva siket férfitől. Az eljegyzés felbontatik, 7 frt fizetessék ki általuk a tractus és birák részére.

6) Tabajdi Sáska József debreczeni polgár panaszkodik, hogy az egyházmegye őt minden fontos ok nélkül elválasztotta nőjétől. Az illető senior előadja, hogy csak excommunicálva lett botrányos magaviseletéért és makaesszáért, melyet a bírósággal szemben tanúsított. A superintendensre bízott az ügy elintézése.

7) Erdődi Szabó Péter házassága ügyében hozott elválási ítélete a közép-szolnoki egyházmegyének, — mely érthetlen és absurdum, — bővebben vizsgáltassék meg a superintendens által.

8) Fóris János bagaméri volt lelkész és a bagamériak kéri lelkészeknek visszahelyeztetését, mert oly alkalmas lelkészt nem találván, nagy zavartól tarthatni Bagamérban. Az egyházkerület nem enged. Szenvedje

ki Fóris a büntetését. Interimalis lelkésziségre ajánltatik Egri Sámuel. Félegyházi Ferencz védekezése nem találtatván kielégítőnek, személyesen jelenjen meg.

9) Losonczy János, kérelmére, reversalis mellett visszafogadtatik a lelkészi statusba.

10) Az egyházi közbajokat illető felfolyamodásnak még mindez ideig nem lévén biztos eredménye, az országgyűlésre felmenő vallásunkbeli nemesek megbízatnak a deputatusokkal együtt, hogy segéljék elő a kérelem teljesülését.

11) Vetési egyház, templom- és toronyépítés céljából a népesebb gyülekezetek között hirdettessék ki adakozás végett.

12) A jelenvolt senioroknak az egyházkerület pénztárából 12 frt fizettessék. III. köt. 114—118. l.

Tóth S.

(Folytatása köv.)

Levél a szerkesztőhöz.

Páris, 1887. jul. 28.

Kedves Barátom!

Eljöttömkor megígértem, hogy utamról tudósítalak; azonban mindekkoráig nem válthattam be szavamat, mert utam célja felé oly sebesen igyekeztem, hogy Fiumén, Velenczén kívül egy-egy nagyobb városban, mint a minő Majland, Turin, Genf, Lausanne, alig volt huszonnégy óráig tartó megállapodásom. Minthogy engem nem annyira a természet, mint inkább az egyházi és iskolai élet tanulmányozása vonzott külföldre, a hol csak tehettem, a templomokat s iskolákat látogattam meg. Különösen vonzott Genf, hogy a kálvinizmus szülőhelyén lássam a tudományok virágzását: itt azonban a közlő szövetségi lövészünnepély miatt már az egyetem be volt zárva s minden professor széjjel oszlott s egyetlenegygyel sem találkozhattam. Lausanneban egy baccalaureatuson voltam jelen, a mely a mi érettséginknek felel meg. Épen a görögökből folyt a vizsga. Ugy láttam, hogy tán valamivel készültebbek e nyelvből, mint a mi növendékeink, mert a fordítás mellett nyelvészeti, tárgyi, aesthetikai s irodalomtörténeti magyarázat is követeltetik tőlök.

Lausanneból Besanconba igyekeztem, a hol a magyarbarát, magyarul tudó s magyar akad. tag Sayous Ede várt reám. Már előzőleg leveleztünk vele utam felől s mikor találkoztunk, azonnal családjához vitt s kedves neje s okos gyermekei körében valóban élvezetes két napot töltöttem. Fájdalom, előadást itt sem láthattam már, hanem csak vizsgát. Itt is a baccalaureatus folyt s két tárgyat, a bölcsészett s történetet hallgattam meg. Itt már ismerősök közt levén, hosszabb időt töltöttem a vizsgán s mivel a program is kezemben volt, láthattam, hogy minő ismeretkör kívánatik a baccalaureatust sikerrel letenni akaró növendéktől. Most egyelőre annyit mondok, hogy bizony jóval több az, mint a minő a mieinktől kívánatik. Különösen feltűnt, hogy a lycéek irodalmi ágában a fősúly csakugyan az iroda-

lomra, franczia, latin, görög, német, esetleg angol, történetre s földrajzra van fektetve, a természettudomány, vegytan s mathesis itt egy kissé háttérbe szorul; a tudományokra (reália) fektetett ágában viszont az irodalmak vannak megszorítva, de a természettudományok annál nagyobb mérvben követeltetnek. A franczia tantervnek a mienkkel való összevetése érdekes és tanulságos következtetésekre nyújt alkalmat, a melyet adandó előterjesztésemben mindenesetre megtenni el nem mulasztok.

Franciaországban a baccalaureatusi vizsgán nem a volt lyceumi, hanem az egyetemi, illetőleg a fakultási tanárok vizsgáznak, minthogy Franciaországban nincs teljes egyetem, hanem csak annak egyes karai, a hova a növendék letett vizsgája után lépni akar. Mennyi panasz hangzik nálunk az egyetemi tanárok részéről a rosszul képzett és saját tanáraik által mégis egyetembe lépésre képesített gymn. növendékek ellen. Egy ily rendszabálytalannak a panasznak rögtön utját lehetne vágni. Ha az egyetemi tanár átbotcsátaná a vizsgán a gymn. növendéket: nem panaszkodhatnék többé annak hiányos képzettsége ellen, mert hiszen volt alkalmam kipróbálni, hogy az mit tud. Egyszer már, — ha jól emlékszem, — volt is erről szó nálunk, de a gymn. tanárok ellenzésén, a kik ebben rájuk nézve lealázó dolgot láttak, a rendszabály meghozatala elmaradt. A francziák épen ellenkezőleg gondolkoznak. Náluk is vita tárgyát képezte egy ízben ez a dolog, de itt meg épen a lyceumi tanárok kívánták, hogy csak hadd maradjon a vizsgálati jog az akadémiai tanároknál. Szerintem nagyon helyesen. Ha az ifju tudja, hogy teljesen ismeretlen bizottság előtt kell vizsgáznia, jobban igyekezik elkészülni, mert a személyes összeköttetés kedvezményeire nem számíthat. De viszont a tanárokat is ösztönzi saját hirnevök érdeke, hogy teljes erővel munkálkodjanak növendékeik kiképzésén, mert úgy saját, mint iskolájuk hirneve attól függ, hogy hány növendékek bírja sikeresen kiállani a vizsgát.

Hogy az iskolák belső berendezésével is megismerkedjem, két magán lyceumot, az Ecole Alsaciennet és a Lycée St.-Barbest látogattam meg. Amazt egy elzásziakból álló társulat, emezt az iskola volt növendékei tartják fenn. Mind a kettő mintaszerűen berendezett intézet, sőt ez utóbbi nagyszerűnek, fényesnek mondható. Mindennel el van látva, a mi a növendékek kiképzésére s egészségének fentartására szükséges. Tantermek, gyűjtemények bővségesen vannak bennök. Sőt mivel a növendékek nagy része benlakó, gyönyörű háló termeik, fürdő, vívó s oly kórházi helyiségeik vannak, hogy, a mint a titkárnak mondám, itt szinte gyönyörűség betegnek lenni. Mindenütt a legszebb fényezéses parkett, bársony pamlagok, hófehér ágy s a betegek ápolására apácák. A kórterem az ezer növendék daczára üres volt. Egy növendék sem volt beteg. Ez az intézet a legfényesebb s a legkeresettebb Párisban. Egy növendék teljes ellátása, tanittatása, — még az írószereket is bele értve, — 1200—2000 frankba kerül. Valami 3000 részvényes tartja fenn, a kik évente 12 frankot, vagy egyszermindenkorra 1200 frank részvénydíjat tesznek le. De ezért abban az előnyben részesülnek, hogy elszegényedésük esetére ők magok segélyben, gyermekeik pedig ingyen neveltetésben részesülnek. Csak nem rég bővítették új épületekkel az intézetet, a mi egy millió frankba került. Tanitanak benne az

intézet saját tanerőin kívül az állami lyceumok s más intézetek hírnevesebb tanárai.

Holnap folytatom. Addig is Isten veled! Szerető barátod

Dr. Öreg János.

A máramaros-ugocsai ev. ref. egyházmegye nyári közgyűlése.

A máramaros-ugocsai ev. ref. egyházmegye ez évi nyári közgyűlését Csernák István esperes és Várady Gábor egyházmegyei gondnok elnöklete alatt Tisza-Ujlakon folyó hó 4-én tartotta meg. A gyűlés lefolyásáról az alábbiakban értesítjük olvasóinkat.

Csernák István esperes segedelemkérő fohásza után Várady Gábor gondnok, esperes elnöktársa és a maga nevében is üdvözlőlvén az egyházmegyei közgyűlést, reá mutatott ezen gyűlés legfontosabb tárgyára: a szigeti, illetve a máramarosi missióügyre, ajánlván az egyházmegyei gyűlés figyelmébe a szigeti egyházközség által a tárgyban, statisztikai adatokkal alaposan támogatva előterjesztett s a tegnapi napon tartott előtanácskozmány által némileg módosítani véleményezett javaslatot s egyszersmind hangsúlyozta ezen missiónak ugy hitfelekezeti, mint magyar nemzetiségi tekintetből igen fontos feladatát, azon reményét fejezve ki, hogy az egyh. kerületi gyűlés és a konvent, a domesztikának most még csekély ereje mellett is haladék nélkül létesítendő e missiót, egyelőre legalább Máramaros megye felső részében és Szigeten, nemkülönben Técsőn, Huszton, Nagy-Szöllősen s később pedig kiterjesztendő védő szárnyait az ugocsamegyei hanyatlásnak indult azon szegény egyházak felé is, a melyeket nagyobb anyagi támogatás nélkül elébb-utóbb komoly veszély fenyegetend. Beszéde végén köszönetet mondott az elnökség s az egyházm. gyűlés nevében, ugy a tiszta-ujlaki ev. ref. egyházközségnek, mint Tisza-Ujlak város polgárainak az egyházm. gyűlés tagjainak szívélyes fogadásáért; egyszersmind kiemelte a tiszta-ujlaki mivelt közönségnek azon hazafias, nemes tényét is, a melynél fogva a mult év őszén tűzvész által megkárosult szigeti lyceum segélyezésére felekezeti, nemzetiségi különbség nélkül készséggel adakozott. Ezzel a gyűlést megnyitottnak nyilváníttotta.

Első tárgya volt egyházm. közgyűlésünknek az egyházm. világi aljegyzőre adott szavazatok felbontása. Nyilvánosságra hozatván a szavazatlapok felbontása végett kiküldött bizottság által megállapított eredmény, kitünt, hogy egyházm. világi aljegyzővé nagy többséggel Dr. Lator Géza választott meg.

Ezután következett a tekeházai odiosus provent ügy megvizsgálásával foglalkozott küldöttség előterjesztése, mely alkalommal Biró Lajos bizottsági előadó tárgyilagos, rendszeres, minden legkisebb esetet tárgyaló s arra határozott véleményt adó dolgozatban ismertette ezen egyház évtizedeken fennálló s az egyházm. gyűlés türelmét fárasztó, sőt próbára tevő állapotának zürzavarait. Várady Gábor gondnok indítványára egyházm. gyűlésünk köszönetet mondván a bizottságnak, a tekeházai zilált viszonyokat egész szomorú valóságában feltüntetett, lelkiismeretes munkálkodásáért, az egyes esetekre adott javaslatokat módosítás nélkül elfogadta. — Nagy Menyhért ottani lelkész

nem lévén megelégedve a bizottság által javaslatba hozott, az egyházmegyei gyűlés által pedig elfogadott intézkedéssel, a főtiszt. egyházkerületre felebbezett.

Majd olvastatott a szigeti egyháztanácsnak a szigeti, illetve máramaros megyei missióügy érdekében készített s a tegnapi napon szűkebb körű bizottságban tárgyalts némileg módosítani kívánt tervezete. A szigeti egyháztanácsal egyetértőleg egyházm. gyűlésünk akként látja jónak ezen, nemzetiségi létérdekeinket is oly közelről érdeklő, nagyfontosságú ügyet megoldani, hogy a M.-Sziget környékén, idegen felekezet, sőt nemzetiség közt szétszórva élő ev. ref. hívek lelki gondozása végett Szigetre egy, a domesztikai pénztárból 200 frttal fizetendő segédlelkész állíttassék; a Tisza völgyén, ugyancsak idegen felekezet, sőt nemzetiség közé ékelt ev. ref. hívek lelki gondozása s ev. ref. egyházunk kebelében való megtartása végett, egy missionárius lelkészi állomás szerveztessék a domesztikából fizetendő 800 frt javadalommal. Ezen állomás központja, a tervezet szerint Bocskó lenne. Egyházm. közgyűlésünk, a missióbizottság véleményével kapcsolatban, még ajánlja, hogy a técsői, huszti és nagy-szöllősi lelkészek, az általuk teljesítendő missionáriusi szolgálatok némi jutalmazásul 100—100 frttal díjaztassanak a konvent által. A missióügygyel kapcsolatban kijelenti egyházm. közgyűlésünk, hogy az idegen nemzetiségek közé ékelt ugocsai egyházak részére, a konvent által már egy ízben elejtett missióügyet elvileg továbbra is fentartja s annak megvalósítását kész terv mellett kötelességének ismeri. Ezen statisztikai adatok alapján nyugvó tervezet elkészítése végett esperes elnöklete alatt egy bizottság küldetett ki, melynek jelentése a jövő gyűlésre bevaratlik.

A taraczközi leányegyház ügyeinek rendezése végett kiküldött bizottság ajánlata folytán egyházm. közgyűlésünk ezen kisdéd s minden áldozatra kész leányegyháznak anyagegyházzá való alakítása eszméjétől egyelőre eláll. Az ottan élő ev. ref. híveket egyházm. közgyűlésünk csak úgy véli megmenthetni az idegen felekezetekbe való beolvadás ellen, ha a magas kormány e különben is fontos helyre állami iskolát állíttat. Ha ezt a tanfelügyelő közreműködése mellett sikerül kieszközölni, akkor az egyház hajlandó lesz az állami iskola termeit saját költségén felépíttetni s 10—15 évig, — ennyi idő elteltével helyeztetvén kilátásba ezen egyház anyásítása, — megfelelő bér mellett a kormánynak átadni.

Az alakuló félben levő egyházmegyei énekegyelet alapszabálya, az ennek átvizsgálása végett kiküldött bizottság ajánlata folytán, egy pár módosítással megerősített.

Csernák István esperes meleghangú felhívására egyházmegyénk a „Magyar Protestáns Tudományos Irodalmi Társaság“ alapító tagjai közé lépett.

Ezen kívül egy pár kérvényi, személyes és házi ügy tárgyalatott, melyeknek elintézése után, Csernák István esperes, — miután Várady Gábor gondnok, gyengélkedő egészsége, különösen pedig elutazási szándéka miatt, a gyűléstől már korábban elbucsuzott, — megköszönve a jelenvoltaknak a tárgyalat ügyek iránt tanúsított buzgalmát, megköszönve a tiszta-ujlaki ev. ref. egyház szíves vendégszeretetét, a gyűlést általános éljenzés mellett berekesztette.

Papp József,

halmii ev. ref. segédlelkész.

A debreczeni ev. ref. egyházmegye közgyűlése.

Csekély érdeklődés mellett, kevés számú tagok jelenlétében — mi a gazdálkodási munkával való nagymérvű elfoglaltatásnak tulajdonítandó — tartotta f. évi második közgyűlését a debreczeni ev. ref. egyházmegye augusztus 11-én, Debreczenben, mely közgyűlés tárgyai közül, mint legfontosabb, legtöbb figyelmet érdemel a gonddal készült s részletekre is kiterjedő esperesi jelentés, a f. év május és június havában végzett egyházlátogatásról. E jelentés a megnyugtató, sőt öröme hangoló jelenségek mellett — fájdalom! — sötét pontokat is mutat fel egyházmegyénk életéből. Mert míg egyfelől jól esett hallani, hogy 19 egyházban, az egy év alatt egyházi és iskolai czélokra tett adományok és hagyományok összege 2656 frt 96 kr-ra, az építkezésekre és korszerű javításokra 10 egyházban egy év alatt fordított összeg pedig közel 31,000 frtra rug: addig másfelől elszomorító, sőt nyomasztó hatással volt a hallgatókra a jelentés azon pontja, mely a vadházások számát 20 egyházból 182 párban mutatja ki. Alig van valami, a mi a vallás-erkölcsi élet hanyatlását jobban mutatná, mint a vadházások számának szaporodása, mert ez nem egyéb, mint nyílt proklamálása az erkölcstelenségnek, lábballaposása a házasság isteni és emberi törvények szerint szent voltának, a minnek, ha népünk, ugyszólván naponként, többtöbb példáját látja, hovatovább elveszti vele szemben erkölcsi érzékét s lassanként még bűnnek sem tekinti azt, a mi pedig Isten s emberek előtt valóságos vétek. Ugy látszik, hogy a tisztán erkölcsi eszközökre utalt lelkesítő tevékenység, a mi anyagi gondolkozású korunkban, alig érhet el a vadházasságokkal szemben valami eredményt s épen ennek szem előtt tartásával hozott közgyűlésünk ez ügyben oly értelmű határozatot, melyben az egyházkerület és konvent közreműködését szükségesnek látja és kéri arra nézve, hogy vagy szabályozza az államkormány az összes házassági ügyeket a felekezetek egyenjogúságának s a kor kívánalmainak megfelelőleg, vagy léptesse életbe a magyar ev. ref. egyháznak törvényben gyökerező s elvileg ma is érvényben levő bíráskodási jogát a házassági válóperekben, mert a körülményeket ismerő előtt nem lehet kétséges, hogy ez intézkedések bármelyike a vadházasságok megszüntetésére, vagy legalább azok számának jelentékeny apasztására ma legalkalmasabb.

Az esperesi jelentésnek az iskolákra vonatkozó része közmelegnyugtatóra szolgált, utolsó pontja pedig ismét felidézte a mi közgyűléseinknek évek óta minduntalan előforduló, — mert az eddig hozott határozatokkal tényleg soha el nem intézett, — kellemetlen kérdését, t. i. az egyházmegye és a debreczeni egyház közötti viszony ügyét. Valóban sajátságos s az egyházi téren talán unicum, a két testület helyzete egymással szemben. Az egyházi törvények, melyek az egyházi közigazgatás minden ágában, ez idő szerint, egyedül irányadók, — a debreczeni főgondnoknak az egyházkerületi gyűlésen elfoglalt állásától eltekintve, — semmi egyébben nem tesznek kivételt a debreczeni egyházra nézve, hanem tett, — nem vitatom jogosan-e, vagy nem — az egyházmegye 1884. évi 20. sz. határozatával. E határozatot azonban részint saját presbyteriumának vonatkozó határozataiból, részint egyesek gyűlési nyilatkozataiból világosan

kitetszőleg, a debreczeni egyház respektálni nem hajlandó s a maga kivételes álláspontjára helyezkedve, nem mindenben tesz eleget azon követelményeknek, melyek hozzá, az említett egyházmegyei határozat értelmében, az esperesi hivatal által intéztetnek. Ennek nagyon természetes folyománya aztán, hogy az esperes, mint az egyházmegye jogainak hívatott és köteles öre, az egyházmegyei közgyűlés elé kénytelen terjeszteni mindazon dolgokat, melyekben tett elnöki intézkedései a debreczeni egyházzal szemben, sikertelenek maradnak s ismét természetes, hogy minden ilyen előterjesztés újból felidézze a két testület egymáshoz való viszonya felett már annyiszor folytatott — s ki tudja, még hányszor folytatandó, — de a jelekből ítélve, eredményre soha nem vezető vitát. Így történt most is. Az esperesi jelentés utolsó pontjában ugyanis az hozatott a közgyűlés tudomására, hogy ezen egész jelentés adatai közt Debreczenre vonatkozó adat sehol nem foglaltatik, mert az egyház anyagi és szellemi állapotára vonatkozó jelentés, mint a múlt években, úgy az idén sem küldetett be Debreczenből, többszöri felszólítás daczára is az esperesi hivatalhoz s e miatt az egyházmegye teljes képe most sem volt az esperesi jelentésben felmutatható. E felett indult meg a vita, melynek folyamán két indítvány tétetett, az egyik oly értelemben, hogy az egyházmegye és debreczeni egyház közti viszony kérdése, elbírálás végett, terjesztessék fel az egyházkerületi közgyűléshez, mint felettes hatósághoz, hogy ennek hozandó határozatával aztán egyszersmindenkorra vetessék vége amaz ügyből kifolyó kellemetlenségeknek; ez indítvány azonban, mely a kérdés végleges megoldására alkalmas volna, két szóval kisebbségben maradt s elfogadott a másik, mely szerint jegyzőkönyvi kivonaton megkérdéztetik a debreczeni egyház, hogy a hiányzó jelentést mind ez ideig, miért nem adta be az esperesi hivatalhoz? Látni való, hogy ezzel a kérdés egy lépéssel sem vitetett közelebb a megoldás felé s hogy ezután is minden legkisebb incidens alkalmából fel fog merülni gyűléseinken az egyházmegye és Debreczen közti viszony áldatlan ügye. Az én egyéni nézetem szerint a mindkét félre nézve sok kellemetlenséget okozó viszály megszüntetésére csak két út és mód kínálkozik. Az egyiket abban látom, hogy a debreczeni egyház, meggyőződve az egyházmegyének iránta, multban és jelenben készséggel tanúsított engedékenységeről s arról, hogy egyház-alkotmányunk alapelveit tekintve, még a legnagyobb és kitünőbb egyháznak sem derogálhat közigazgatásilag az egyházmegye, mint felettes hatóság alá tartozás: merev álláspontját elhagyva, tanúsítana viszont engedékenységet az egyházmegyével szemben, legalább annyiban, hogy az 1884-iki 20. sz. határozat által irányában fentartott csekély követelményeknek pontosan eleget tenni igyekezzenek. — A másik mód, melyet én csak legvégső dolognak, de mégis a debreczeni egyházhoz, mostani eljárásánál sokkal méltóbbnak tartok, az, hogy hajtsa végre a debreczeni egyház az általa elvben már különben is régen elfogadott külön egyházmegyévé alakulást, mire népességének számaránya, vagyoni és szellemi ereje egyaránt képessé teszik. Bármelyik mód szerint vége lenne, a csak keserűséget okozó (bocsánat a szóért!) hivalkodásoknak s a két testület egymással, vagy ha tetszik, egymás mellett akadály nélkül munkálkodhatnék dolgainak előbb vitelén és felvirágoztatásán.

Visszatérve a gyűlés további tárgyaira, az egyházi adózás terén fontos ujtás tétetett azon határozat hozatalával, melyben kimondatik és pedig minden kebelbeli egyházra nézve kötelezőleg, hogy ezután a terménybeli egyházi adó sulymérték szerint vetendő ki, az egyházlátogatóságra bizatván, hogy minden egyházban a presbyteriumokkal és érdekelt hivatalnokokkal együtt, a viszonyokhoz képest állapítsa meg a különböző termények sulyegységét. A lelkészi közértekezletnek a temetési stóla emelésére vonatkozó s kellőleg indokolt indítványa általánosságban elfogadtatott s az egyházkerület utján az esperesi karhoz, mint az összes stóla-ügy rendezésére épen ez idő szerint kiküldött bizottsághoz áttétetni határoztatott, minél előbbi intézkedés kérése mellett. A magy. prot. irod. társaság pártfogó tagjai közé ezuttal belépett egyházmegyénk, kötelezven magát 500 frt tőke után 5%-os évi járulék fizetésére mindaddig, míg a nevezett társaság fennáll.

Több, az egyes egyházakból felterjesztett s többnyire építkezésekre vonatkozó ügyek elintézése után, a számra nézve vége felé már nagyon lepadt gyűlés elnöklő esperes által berekesztetett.

y.

Bereg megyei missiói működés.

A bereg megyei magyar közművelődési egyesület rendszeres közgyűlését a magyarországi Kárpát-egyesület kirándulásával egyidejűleg f. hó 3-án a Szolyva-hársfalvai fürdőben tartotta meg — szép érdeklődés mellett.

E nemes és hazafias intencziók által vezérelt — s oly jelentékeny eredményeket ért egyelet működése által — nemcsak a megye minden lakosának osztatlan rokonszenvét bírja s nyerte meg, hanem nagyobb területen is kedvező figyelmet ébresztett.

A nagy munkaidő közben tartott gyűlés — mikor a birtokos osztály legnagyobb mérvben igénybe van véve gazdálkodási teendői által — s a tanárok, tanítók is többnyire otthonukon kívül töltik a szünnapokat: nem a legszerencsésebb időre lett ugyan összehíva, azonban mindennek dacára az egyleti tagok és vendégek igen szép számban jelentek meg s a gyűlés mindvégig emelkedett hangulatban, nagy érdeklődés mellett folyt le.

Igen szerencsés sikerrel s ügyes kiszámítással használta fel e kinálkozó alkalmat missiói célra s teendők végzésére, nt. Peterdy Károly esperes ur, a felvidéki területen szétszórva élő prot. hívek papja. Ő ugyanis a pünkössti ünnepén tartott istenitiztelet s urvacSORAOSZTÁS alkalmával megigérte a szolyvai vasuti indóházban egybegyűlt 117 hitrokonnak, hogy augusztushóban meg fogja őket ismét látogatni — s ők előre is örvendtek a viszonttalálkozhatásnak, s íme szavát be is váltotta s oly kedvező sikerrel, mikép azt előértesítés mellett sem lehetett volna nagyobb eredménnyel eszközteni, — a mennyiben itt ez egyleti gyűlésen ismét együtt találhatta híveinek nagy részét s különösen az intelligens osztályúakat, kikkel eszmecsérét váltathatott a további szervezkedést illetőleg.

Leírni nem lehet azon hű vonzalmat, tiszteletteljes ragaszkodást, melylyel iránta viseltettek. Mint csoportosul-

tak köré, teljes odaadó bizalmmal, — mint atyjok előtt a jó gyermekek, lesve-lesték ajkáról a biztató, lelkesítő igét, — s mennyire fokozódott örömök, a mikor oldala mellett látták Pap Károly egyházmegyei tanácsbíró, rákosi lelkész, Uray Imre egyházmegyei gondnok s Hunyady Béla világi tanácsbíró urakat is s szinte visszatükröződött arcaikról a büszke önértzet, hogy ők is azon hitfelekezet tagjai, a melynek ily ügybuzgó kormányzói vannak.

Az összejövetelt ősi szokás szerint áldomás követte, hol a különböző rangú, felekezetű s nemzetiségűek részvétele mellett e vezérférfiak egymást követve emeltek buzdító szót. Az ékesszólásáról hírnevet nyert esperes nagy hatást keltett beszédet tartott, — beszöve a honfoglaló ősök tényeit, kik talán épen — úgy mond — a szabad ég alatt, e gyógyhatású vizforrás mellett telepedtek le, talán épen itt is állítottak oltárt, áldozván azon Hadurnak; talán épen itt is hullott Rákóczy honszerelemtől megszentelt könye. S a mult ezen eseményeinek idézetét igen ügyesen alkalmazta, mondván: „mi is azért gyűlünk össze, hogy egy magasztos cél hovatovább fejlesztését eszközöljük. Oltárt építünk mi is a közművelődésnek, hogy azon áldozhassunk. Könyeket hullatunk mi is, de nem a honfiúi fájdalom-sajtolta bánat, hanem az igaz honszerelem iránti lelkesedés lángjától hevített örömkönyeket stb.“ Oltár pap nélkül csak egy néma alkotmány; kell, hogy legyenek ennek is papjai, kik apostoli odaadással, péteri lelkesedéssel, páli buzgalommal s jánosi szelidséggel hirdessék az oltárépítés célját felekezeti különbség nélkül, nem tekintve, hogy egyik Garizim, másik Sion hegyén épült oltár szolgája stb. Nem egyik, vagy másik vallás: hanem a vallásosság, a közművelődés azon erkölcsi alap, melyen nyugszik a társadalmi rend, az állami jóllét; most, midőn a fajgyűlölet sok helyt nagy tért foglal el a sociális életben, most kell a vallás óreinek a népnevelés utján oda hatni, hogy e veszélyes áramlat terjedése gátolassék, — legyen jelszavunk: „viribus unitis“.

Majd az egyházmegyei gondnok s világi tanácsbíró urak emeltek poharat, mindannyian lelkesítő, buzdító hatással, mely emlékezetben marad sokáig.

Az ügybuzgó missionárius esperes ur nem elégelte meg az itt egyhangúlag kiérdemelt, tetszésnyilvánítással kifejezett közelismerést: hanem az éjfélt után induló vonat tovább utazott fel a határszélre, nem tekintve fáradságra, költségre, csak hogy ott lakó hitsorsosainkat is meglátogathassa, leginkább a Volócz községben lévő közkórházba igyekezett, az ottani betegek vigasztalására. Jövet és menet minden állomásnál találkozott ismerőseivel, kik értesíték hogylétök felől, a távolabb elhelyezetteknek lelkipásztori üdvözlétét küldé s felhívta őket — előre figyelmeztetve — a karácsony ünnepén tartandó istenitizteleten leendő megjelenésre.

A sorsukon panaszkodókat igyekezett megnyugtani mindenhol az isteni gondviseléssel; mi kálvinisták — úgy mond — különben is azon megnyugtató hit- s meggyőződésben vagyunk, hogy úgy legjobb, a mint Isten elvégezte; reájok nézve is hasznos, tapasztalatszerzés céljából az, hogy a sík magyar alföldről ide e vadregényes felvidékre kerültek, hol nem tenyészik más, mint zab, bab, tatárka; itt tanulják megbecsülni az alföld buzatermését; a nőket pedig biztatta, ne hagyják férjeiket elcsüggedni, a női val-

lások érzet, kell, hogy a férfiakra is hasson át s megnyugtatót eszközöljön a nemszeretem napokban is.

Mint tud az esperes ur a nép nyelvén beszélni, mint tud urhoz, szegényhez alkalmazkodni s megnyerni őket szép nyájas beszédmodorával, az mindenkit bámulatra gerjeszt. Igazán missiói hivatással bír, mely Isten különös adománya. Éltesse is Isten, hogy e végvidék egyik apostola gyanánt szerepelhessen — a közügy érdekében — sokáig!!!

Beregi.

K ü l f ö l d.

A francia reformátusok országos zsinata Saint-Quentinban jun. 14—22. 1887.

Hogy a magyar ref. egyház is képviseltesse magát küldötte által hugonotta hitrokonaink országos zsinatán, testvéri meghívó levél érkezett Debreczenbe. Révész Bálint püspök ur a májusi közgyűlés után vevén a meghívót, csak is levélben felelhetett. Így némileg mi is részt vevén a S.-quentini zsinaton, nem lesz érdeknélküli annak lefolyásáról, habár csak főbb vonásokban, olvasóinkat értesíteni.

Előbb egy történeti pillantást kell vetni e zsinat eredetére. A francia ref. egyház legszomorúbb korszaka 1659-ben kezdődék, ekkor tiltotta be XIV. Lajos a zsinatok tartását. Ezt követte a vallásszabadságot biztosító nantesi rendelet visszavétele, ezt az üldözés rettenetes korszaka, a camisard háború, a pusztákra menekült egyház lappangása. A zsinattarthatás jogát nem adta vissza sem a nagy francia forradalom, sem Bonaparte, sem a juliusi forradalom, sem III-ik Napoleon; 213 évnek kellett elfolyjni, míg a 3-ik köztársaság elnökétől Thierstől kinyerhette a derék ref. államférfi, Guizot, 1872-ben a párisi országos zsinat egybehívhatását. Itt az ősalapokra visszatérvén, a tiszta zsinat-presbyteri egyházalkotmány kidolgoztatott, de az állam nem erősítette meg a zsinat végzéseit, mert a liberal protestáns párt ellenezte azt, nem akarván a zsinat által készített hitnyilatkozatot magára nézve kötelezőnek elfogadni; neki a hitvallás, bármily rövid legyen az, bilincs és így a hivatalos, állam által elismert zsinat ismét lehetetlen lett volna.

De az evangyéliomi — közönséges névvel orthodox — többség, megragadva a gyülekezés szabadságát, visszarágadván az egyház önkormányzati jogát, merészen elhatározta, hogy magára nézve érvényesnek tartja a maga által alkotott alkotmányt s állami tekintély támogatása nélkül is folytatja zsinatait, szabad csatlakozásra híván fel a gyülekezeteket. Így keletkeztek 1872. után az u. n. félhivatalos (officieux) országos zsinatok, az első Párisban 1879., a 2-ik Marseillesben 1881., a 3-ik Nantesben 1884., a 4-ik S.-Quentinben 1887-ben szabályosan megtartattak. A csatlakozás önkéntes maradt s a zsinati egyházba lépő gyülekezetek magukra nézve kötelezőnek fogadták el e zsinatok végzését s így azok ereje nem külső, állami, de belső, erkölcsi lett. A csatlakozás emelkedőben volt, 552 hivatalos ref. egyházból (gyülekezet) 404 parochia lépett be a zsinat keretébe; a 3-ik zsinatot 638 lelkész közül 425, a 4-iket 475 lelkész ismerte el. Az összes francia reformátusok lélekszáma 550,000, tehát jóval kevesebb, mint a tiszántuli egyházkerületé.

A zsinati alkotmány szerint egyik zsinattól a másikig, nem, mint nálunk, konvent, hanem Állandó zsinati Bizottság működik, mely 9 tagból áll s az országos zsinat által választatik; e bizottság vezetési időközben, mint központ, a zsinati végzések végrehajtását. A 3-ik zsinati bizottság elnöke Bersier Jenő párisi lelkész volt, titkára De Seynes Gyula*); az ő aláírásukkal érkezett a meghívó Debreczenbe is!

Saint-Quentin ősi ref. egyház, Kálvin tanítványa Véron alapítá 1562-ben, ma 8200 ref. lélek alkotja ott az egyházat, lelkésze Mounier Ede, a zsinati állandó bizottság tagja volt.

Az országos zsinat a régi templomban tartatott, mely e célra rendeztetett be. A zsinatról tudósítás közlés végett 12 francia prot. egyházi lap küldött, vagy bizott meg tekintélyes tagokat, kiknek külön hely jelöltetett.

A zsinat megnyitása kedden, június 14-én d. u. 1/2 3-kor történt. Mounier üdvözölte beszéddel, Bersier az áll. bizottság elnöke válaszolt rá, meghatottan azon gondolatától, hogy a nagy Kálvin születése helyéhez oly közel gyűlhetek össze szabadon azon emlékektől, melyek a vértanúk vérhullatásáról tanuskodnak. Nyomban következett a zsinati tagok hitelesítése, a 21 választó kerületből összesen 90 tag jelent meg és alkotta a zsinatot. Ekkor következett a zsinat elnökének — ki moderator címet visel — megválasztása, 51 szavazattal elnökké Bois Károly, montaubani hit-tanár s a fakultás dékánja, választatott meg; továbbá két segédelnök, ezek egyike világi, hat jegyző, 2 questor, 1 levéltárnok és a 3 nagy bizottság (pénzügy, közügy, felterjesztések) sorban szavazattal megválasztása. Az alakuló ülést imádság zárta be. Megjegyezzük, hogy az összes presbyterián világban a zsinat elnöke mindig lelkész, ez adja meg a gyűlésnek az egyházi jelleget, kivételt csak a magyar egyház képez, hová a bodrogkereszturi első konvent s a lengyel dissidens kánon vezette be a világi elnökséget s ennek nyomán a másutt szokatlan kettős elnökséget. A tagok paritása külföldi testvérenknél a presbyteri elvet eléggé kifejezi s elég biztosíték a papuralom ellen.

A szervezett zsinat ünnepélyes első gyűlése az nap este a templomban közistentisztelettel kezdődött, jelen levén a nép is. Bois moderator mondá a megnyitó imádságot, utána Couve lelkész, a „Le Christianisme aux XIX. siècle“ — a ref. egyház fő hetilapjának szerkesztője — predikált Gal. 6, 2. alapige felett, „egymás terhét hordozzátok“ eszmét világitván meg.

A tulajdonképeni tárgyaló ülések sora második nap, szerdán, indult meg, megelőzte közös imádkozás, bibliavetés. Bois elnöki beszéde után felolvastattott a hitnyilatkozat, melyet a zsinat állva hallgatott végig. Minden zsinat kezdetén a rövid hitvallás, ősi szokás és az 1872-ki alkotmány rendelete szerint felolvastatik. Így történt most is. E hitnyilatkozatot nem fogadta volt 1872-ben a liberál prot. párt, inkább feloldozta a zsinati alkotmány áldását és jogát, de a többség 1872-ben Guizot irányja után ment, a ki kimondá: hit, szabály és fegyelem nélkül egyház nem létezik. Az első főtárgy volt a zsinati állandó bizottság beszá-

*) Fogadja titkár ur a zsinat lefolyásának megküldéseért, a „Le Christianisme“ lapért köszönetemet. B. F.

molása, jelentése 3 évi működéséről, mely jelentés nyomtatványban kiosztatott s külön ülések tárgyalására útasított.

A zsinat részletes tárgyalásait lapunk szűk tere miatt nem adhatjuk, de meg a viszonyok ismerete nélkül bajos is volna közértés szempontjából adni, mi csak úgy volna épületes, ha bő történelmi tájékozással kísérnők, ez pedig messze fejtegetéseket vonna maga után; tehát napról-napra nem adjuk a gyűlés képét, csak is a ránk is közérdekűbb pontokat érintjük. Általánosan megjegyezzük, hogy minden reggel a zsinat imagyülekezettel, bibliaolvasással előzetett meg s így a lelket vallásosan hangolta. Naponként rendszeren két gyűlés tartatott; az esték többnyire építő hatású összejövetelekre ünnepélyesítették, hogy lelki táplálékot nyujtsanak a világozságot szomjazó nagy közönségnek is.

A testvéregyházak és külföldi testületek követi és iratai meghallására egy esteli ülés különítettett el nagy közönség előtt. Az angol és ausztráliai presbyterián egyház, a belgiumi wallon egyház, a genfi evangyéliomi Társulat és egyház, a skót szabad, nemzeti és egyesült egyházak, a neuchateli független egyház személyes megbízottai egyenként fejezték ki rokonszenyöket, biztosító szözeitaikat, mindenikre a moderator adván illő és meleg választ. Pressensé párisi lelkész üdvözölte a zsinatot, hogy ez az egyház szabadsága és hite utján halad s az egyház jövőjét készíti elő az önkormányzat kezébe ragadása által.

A különböző külföldi egyházhatóságok során olvastott fel Révész Bálint levele is (junius 16, este 1/2 9-kor kezdett ülésén) s a rokonszenyves üdvözö hang visszhangot keltett; a levél tartalma közölve van a „Le Christianisme“ 26. számában; e kiemelés s az azt kísérő sorok (a vezércikkben) mutatják, mily nagyra vették a magyar testvérek megemlékezését.

A pénzügyi bizottság jelentéséből s az arra hozott határozatokból kiemeljük a következőket. A 72-iki zsinati alkotmány szerint minden zsinati választó kerület — van ilyen 21 — a zsinati közpöntár számára évenként gyűjtési adakozást tartozik teljesíteni, a begyűlt összeg 1/4 részét saját rendelkezésére visszatartja, 3/4 részét beszozáltatja a közalapba. Hogy a gyűjtés és adakozás folyvást emelkedik, mutatja, hogy míg 1881-ben 53,000 frank, 1882-ben 58,000, stb., 1886-ban 84,000 frank szolgáltattott be a 21 részletes zsinat (tractus) által a zsinati közös pénztárba. Az 1886-ik évben az összes gyűjtés tett 109,113 frankot, legtöbbet gyűjtött a legnagyobb s dúsabb kerület, a párisi, nevezetesen 38,563 frankot; az évi gyűjtés 3/4 része 84,000 frank lett a közösé. E közös pénztárból 36,840 frank szavaztatott meg 352 csekélyebb fizetésű lelkész évi pótlékául; az 1887-ik évre a lelkészek e segélyezése 46,000 frankra emeltetett.

B. F.

(Vége köv.)

Irodalom.

Beszélj a földdel s megtanít téged. Szép gondolatokkal telt alkalmi egyházi beszéd, melyet a kolozsvári földészek zászlóavatási ünnepélyén, 1887. május 29-én Szász Domokos ref. püspök tartott. — *Physiologiai lélektan.* Közép iskolák használatára. Irta Parádi Kálmán. Kolozsvárt. Ára 80 kr. Birálatilag fogjuk ismertetni.

— Számtan a gimnáziumok I—III. osztályai számára. Összeállította Zsindely István, tanár. I. évf. Az I. osztály számára. Kiadja a „Sárospataki irod. kör.“ Ára fűzve 60, fűzetlen 53 kr. Sárospatak. — Számtani példatár az elemi népiskolák számára. Ambros József és Kopeczky Ferencz hasonczímű műve után átdolgozta a csáktornyai községi elemi népiskola tanító-testülete. I. II. fűzet. Ára 15—15 kr. N.-Kanizsa-Csáktornya. A mennyiben lapunk tere megengedi, szakértő által mindkét művet ismertetni fogjuk. — *Protestáns Népkönyvtár.* VI. VII. számok. Mindkét számban több értékes s jól írott olvasmányra találunk. Szívesen ajánljuk ezuttal is ezen, Scholz Gusztáv és Farkas József által Budapesten szerkesztett s Hornyánszky V. kiadásában megjelenő vállalatot. — *Állatkinzás és állatvédelem.* Irta Thewrewk Árpád. Budapest. Franklin-Társulat könyvnyomdája. Fontos tárgyról érdekes és megszívlelendő munka. Ajánljuk a lelkész és tanító urak szíves figyelmébe. — *Piros könyv a magyar nép számára.* Irta P. Szathmáry Károly. Második kiadás. Ára 15 kr. Magyarország története a népiskolák számára. Irta Jókai Mór képekkel második átdolgozott kiadás. Ára 30 kr. Mindkettő a Révai testvérek kiadásában. E két munka közül főleg az első érdekl irányánál fogva lapunkat. Azon szomorú adatra támaszkodva, hogy nemzetünk létszámának fele elpusztul, mielőtt a 7. éves kort elérné s elpusztul pedig saját gondatlanságunk miatt, e csapás elharítására az óvóiskolák és gyermekmenhelyek felállítását javasolja könyvünk, jó tanácsokat adván ezek berendezésére. Meleg ajánljuk mindenek figyelmébe. — *Magyar Dal-Album.* Hatodik évf. 9-ik fűzet. Győr. Zongorára alkalmazott 20 népdallal. — *A Máramaros-ugocsi ev. ref. egyház megye 1887. ápr. 14-én tartott közgyűlésének jegyzőkönyve.* N.-Szöllős. Az esperesi jelentés egyes közérdekű részleteit közölni fogjuk. — *Naptárak.* Beküldetett hozzánk Csáthy Károly helybeli könyvkereskedő tárcza- és lapunaptára. Az előbbinek ára egyszerű kiadásban 20, díszkiadásban 30, selyemkötésben 60, az utóbbinak 16 kr. Csáthy K. közkedveltségű kis naptárai immár 22-ik évfolyamban jelennek meg. Ajánljuk.

Különfélék.

Ismételten és sürgetőleg kérjük lapunk tisztelt előfizetőit, hogy lapunk előfizetési árát legyenek szívesek mielőbb beküldeni hozzánk. Még mindig vannak az első féletről is hátrálékosok. Mi legjobb igyekezettel óhajtunk szerkesztői hivatásunknak megfelelni, de viszont szabad talán előfizetőinktől is tisztes méltányosságot kérnünk.

Lelkészképességi vizsgák. Pénteken d. u. 4 órakor nyert tudomásunk szerint az első lelkészképességi vizsgára 9, a másodikra 32 atyafi jelentkezik. A vizsga szombaton, 20-án veszi kezdetét. Sajnáljuk, hogy nevekkal, sőt talán egészen biztos számadatokkal sem szolgálhatunk még ezen órában, de várunk nem lehet, mert a nyomda, hol lapunkat nyomják, holnap szünetel s így ma készen kell lapunkkal lennünk.

Lelkészelölés. A b.-gyulai ev. ref. lelkészségre 10 pá-

*

lyázó közül kijelöltettek Dombi Lajos n.-várad, Futó Zoltán temesvári segéd, Rác Károly szapárfalvai, Szalay József n.-becskereki, Szikszay József szalacsi lelkész.

Gyilkossági merénylet egy lelkész ellen. Megdöbentő hírt olvasunk a politikai lapokban. Székely Sándor tamásdai ev. ref. tanító egy temetés alkalmával rá lőtt Bethlendi Sándor lelkészére. Mint írják, a tanító megférhetetlen brutális természetű ember, ki 14 évi tanítóskodási ideje alatt már a 7-ik helyen szolgál s az ivásnak esett teljes áldozatul.

Várady József emlékezete. Mult heti számunkban közöltük Várady József izsnyétei lelkész halálát s élete főbb mozzanatait, irányát. Egy utólag beküldött hosszabb nekrológból átveszszük még a következő adatokat. Halálát nem hosszas sinlődés előzte meg, hanem a lassu elgyengülés észrevétlenül emésztette fel az életerőt s egy pillanatban aztán oda fektette a csendes emberek közé... Az elhunyt teljes életében a tudomány és irodalom nem csak hő keblű barátja, hanem, mondhatnám — eljegyzett és felesküdtött bajnoka volt; tanúság erre nézve azon tény, hogy az ő birtokában levő gazdag könyvtár — vidéken, magánosoknál ritkítja párját. Az elegáns kötetű művek között, ott találhatók a klasszicitás és az újabbkori tudományosság komoly termékei, valamint a szépirodalom is képviselve van. A napi lapok, időszaki folyóiratok szintén kedvenc olvasmányai voltak; mindezek kezelésénél a pontosság, rend és tisztaság uralkodott. Önmunkásságának jeléül láttam, — mondja tudósítónk, — nagy számú egyházi dolgozatait, melyek tárgy és tartalom szerint szép egymásutánosságban csomagolva fekszenek rakáson. Benso tartalmukkal megismerkedni nem volt alkalmam, de beszéd és eszmecsere útján azt következtethetem, hogy inkább „a mérsékelt modern theologusok“-hoz csatlakozott, mint a merev orthodoxiát tartotta volna a gondolkozásmódjával megegyezőnek. Az állami és a reál tudományos munkákat is beszerző könyvtára részére, de főleg az egyházi írók jelesebb műveinek adott előnyt; általában nem volt mozgalom, főként a theologia körében, melyet érdeklél ne kísért volna s hogy magát teljesen tájékozhassa, a kútföket lehetőleg bevásárolni igyekezett és azok áttanulmányozása után alkotott magának véleményt. Ifjabb éveiben, — mint azt önmagától hallottam, — több főúri családnál tanítóskodott, sőt saját házában is készített elő a felsőbb tudományokra egyeseket. A megyei életben úgy, mint az egyházban is szerepelt, bár ez utóbbi téren nem vívhatott ki magának általános népszerűséget, melynek okait, ha egyrészt egyéniségében keresi is valaki, másfelől számításba kell vennie az azon időben kifejtett személyes surlódásokat. Régi idők, — hadd feddje őket a feledés fátyola! Mi élők — kik többnyire távol szemlélők valánk, vagy legfeljebb az ellenfelek egyikétől s másikatól hallottunk egyet-mást, a tények felett nem bíraskodhatunk, hanem — igen is — tanulhatunk; s a lezajlott küzdelem egyes alakjainak gyászravalóhoz pedig csakis a kegyeletesség érzetével szabad közelítenünk.

Iskolai értesítők. 1. 1886—87-iki évkönyv a debreczeni ev. ref. főiskola akadémiai tanszakairól. Szerkesztette Dr. Kovács Sándor e. i. akad. igazgató. A 114 lapra terjedő évkönyv élén a „tanév története“ olvasható, 25 lapon jól kidomborított vonásokkal; ezt a szokott rovatok követik kormányzásról, tanárokról, tantárgyakról, tanulókról, ösztöndijakról stb. stb. Igen helyesnek tartjuk, hogy közöl az évkönyv szerkesztője az akad. tanácsülésben és a tanárkari közös gyűlésen hozott, illetőleg tárgyalt néhány elvi jelentőségű határozatot és intézkedést is (pag. 39—42). Láttuk ezt egyes régebbi évkönyveinkben, de az újabb időben ezen helyes gyakorlatra nem fektettünk súlyt. Adatokat nem közlünk ez évkönyvből, mert theologiai és

jogakadémiánk viselt dolgairól folyton-folyvást referált lapunk s ismétlésbe meg nem akarunk esni. — 2. A debreczeni ref. főgymnasium értesítője az 1886—87. isk. évről. Közzéteszi Tüdös János igazgató. Az értesítő elején visszapillantást közöl az igazgató az intézet mult évi életére. A tanártestület 19 tagból áll. Beiratkozott a 3 parallel osztálylyal együtt 11 osztályba 654 növendék. Érettségi vizsgálatra jelentkezett 76 növendék, kik közül az írásbelit 64-en, a szóbelit 50-en állották ki. — 3. Értesítő a reformátusok debreczeni collegiumában a tanítóképezdéről és az elemi iskolákról az 1886—7. isk. évről. Szerkesztette Joó István, a tanítóképezde igazgatója és a coll. elemi osztályok felügyelője. Az értesítő elején Orosz István tanári székfoglaló értekezését s a püspök ur és az igazgató által azzal kapcsolatban tartott beszédekét olvashatjuk. A szokott rovatok mellett érdekes részlete ezen értesítőnek az, mely a hittanhallgatók tanítóképesítési vizsgálatának történetét adja elő a 79—83. lapokon. Tanított az intézetben 8 tanár a négy éven (I. o. 29. II. o. 28. III. o. 34. IV. o. 20, összesen) 111 növendéket. A tanítóképezde gyakorló iskolájának 4 osztályába 59, míg a collegiumban elhelyezett I—VI. osztályu elemi iskolába 453 gyermek járt, ezen osztályokban 5 végzett hittanhallgató és egy okleveles állandó tanító végzi az oktatást.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**

HIRDETÉS.

Pályázat.

A nagy-kun-turkevei ev. ref. egyház engedélye folytán, betegeskedésem miatt az 1887/8. iskolai évre segédtanítói állomásra pályázatot hirdetek.

Pályázónak kötelessége lesz: a III-dik elemi osztályt, a tiszántuli ev. ref. egyházkerület tanterve szerint oktatni.

Fizetése: teljes ellátás mosás nélkül s az iskolában egy szobából álló szabadlakás mellett, — melynek fűtéséről az egyház gondoskodni fog, — 100 frt előre kiadandó évnegyedes részletekben. Csak ref. vallásuak pályázhatnak.

Pályázati határidő f. évi augusztus 25. Mely időig az illetők keresztlevelükkel s képezdei okmányaikkal felszerelt kérvényüket Harsányi Sándor iskolaszéki elnök urhoz küldjék be.

2—2

Turkeve, 1887. augusztus 10.

Harsányi Sándor, Fekete Lajos,
iskolaszéki elnök. ref. néptanító.